

**MARKUSOVSKY LAJOS (1815–1893):
A KÜLFÖLDI SAJTÓ NYILATKOZATAI
SEMMELWEIS IGNÁC (1818–1865) TANA FELETT
A GYERMEKÁGYI LÁZ OKAIRÓL¹**

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti
Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével
Közreműködött: Kapronczay Károly és Szállási Árpád**

A 'Monatschrift für Geburtskunde und Frauenkrankheiten' című folyóiratnak 1861. évi 5. füzeté két cikket tartalmaz a Semmelweis tanár által fölállított gyermekági láz oktanára nézve. A német természetvizsgálók és orvosok múlt évi szeptember havában Speyerben tartott gyűlésén, udvari tanácsos és heidelbergi tanár Lange tr. értekezett Semmelweis tanárról, kinyilatkoztatván, miszerint ő annak követője, nemcsak azon okoknál fogva, melyeket a szerző legújabb művében bizonyító statisztikai adatok kíséretében felhozott, hanem saját tapasztalatai és kutatásai nyomán is. Az értekezés folytán támadt tudományos vitában Hecker, Spiegelberg, Virchow, Roser, Betschler és Arnoldi vettek részt.

Hecker müncheni tanár kikelt a szerzőnek modora ellen, el akarta tőle vitázni az eredetiséget, miután úgymond a sebészek már régen ismerik a sebek rothadó anyagokkal fertőzését; mindezek dacára éppen azon tünetenyekről, melyek Semmelweis tana mellett leginkább szólnak, milyenek a gyermekágyasok sorszerű megbetegedése, az újszülöttek infekciója stb. azt állította, hogy a fertőzési teória által nem fejthetők meg. (Hecker tanár egyébiránt már egy korábbi gyűlés alkalmával, a legkisebb bizonyító adat nélkül szolt a légnek behatolásáról a méh edényeibe; hasonló modorban miért ne szólhatott volna a gyermekági láz okairól is?).

Spiegelberg gyermekági bántalmakat észlelt, melyek a szívben és a mellhártyán lob alakjában léptek föl, anélkül, hogy a nemzörészen kóros elváltozás föllelhető lett volna. Ezeket szerinte a nemzörészek helybeli fertőzéséből származtatni nem lehet.

Virchow gyermekági bántalmakat észlelt gyermekeknél, hol a köldök már be volt hegedve, sőt férfiaknál is hasonló bajok jöttek elő, anélkül, hogy a bőrön sebzett hely lett volna jelen. Virchow tanár szükségesnek tartja, hogy a gyermekági láz okainak búvárlatánál és a statisztikai adatok értékesítésénél a megbetegedés különféle alakjai külön csoportokba állíttassanak össze, egyik csoportba pl. azok, hol helybeli fertőzést lehet kimutatni, másikba az úgynevezett járványos puerperális bántalmak, s ismét egy másikba azok, hol a szív bántva van, vagy hol a nyirokedények gyulladvák stb. A nyirokedénylobot, kivált azt, mely a méh oldalain, annak széles száлагаiban és a hólyag kerületén előjön, Virchow mint gyermekági láz bántalmat némely tekintetben kedvezőnek tartja, miután a lob folytán a fölszívó

---

¹ Forrás: Markusovszky Lajos: A külföldi sajtó nyilatkozatai Semmelweis tana felett a gyermekági-láz okairól. In: Marikovszky György (sajtó alá rend.): Markusovszky Lajos válogatott munkái. Bp., 1905 pp. 296–299. (Eredetije: Orvosi Hetilap, 1862. pp. 117–119.)

nyirokedények betömetnek. Ő ezen állapotot azon módon hiszi támadni, mint ahogy a sejtiszövetlob (erysipelas phlegmonodes) támad, és segíteni is lehetne a bajon úgy, mint a sejtiszöveti orbánc, ha bemetszéseket tehetnénk.

Roser marburgi tanár vonatkozva a pyaemiáról írt értekezéseire azt hiszi, hogy a gennyvér épp oly önálló kór, mint a hagymáz, s épp úgy jelen meg elszórt, ragályos és járványos alakban, mint ez. A szeptikus fertőzéseket a gennyvértől el akarja különíteni. Ő a jövőtől várja eredeti nézeteinek igazolását.

Betschler boroszlói tanár úgy hiszi, miszerint az a kérdés, vajon a gyermekági bántalmak mind ugyanazon forrásból erednek-e? Szerinte az nem lehet, mert miután, úgymond, a gyermekági láznak több alakja van, a megbetegedésnek is több forrásból kell kiindulnia. A vérnek első fertőzését ő is visszaveti.

Arnoldi tr. évek óta tapasztalta, hogy orbáncnál a gerincoszlopnak egy bizonyos helye fájdalmas, és pedig az, melyből a bántalmazott rész idegei erednek. Ő ezen érzékenységet a csigolyák csúzos bántalmából eredetnek hiszi, s egyszersmind az orbánc kórokának tartja, s a szerint gyógyítja is, mustárral és apró hólyaghúzókkal. A méh bántalmainál mindig az ötödik ágyékcsigolya fájdalmas, emlőlobnál a harmadik mellcsigolya. A gyermekági megbetegedései a bőrműködés zavarából erednek, de hogy némely ritka esetekben hulla általi fertőzésből is támadhatnak, az, úgymond, lehetséges.

Ez a fent említett cikkek egyikének tartalma. Kitűnik abból, hogy Semmelweis tanár a német kitűnő szülészek közt is talált őszinte követőre, s hogy – ha Hecker alaptalan és Roser meg Arnoldi eredeti nézeteit tekintetbe nem vesszük – a gyermekági láz fertőzés általi támadását egyikük sem tagadhatja: hogy azonban mindenkor fertőzés által támadjon, az iránt tisztában még nincsenek. Vajon mennyire és fölfogja-e deríteni a tant a Virchow ajánlotta összeállítási és bűvárlati mód, azt csak további észlelések és kísérletek döntenek el. Meg vagyunk győződve, miszerint Semmelweis tanár úgy az elismerés, mint az ellenvetések által bűdítva, de mindenekfölött az ügy érdekében, fél úton meg nem áll, hanem bűvárlatait folytatva, tanát új adatokkal mindinkább kiegészíti és ad rem szóló érvekkel megvédi.

Ugyanazon fűzet irodalmi ismertetésében rövid bírálata foglaltatik Semmelweis tanár könyvének a gyermekági láz kóroktanáról. Itt is a modor az, mely a bírálónak nem tetszik, midőn a könyv tudományos értéke, Semmelweis polemiájának logikai éle, és felfedezésének becse egyébiránt nyíltan elismertetnek. (...)

A gyermekági láz oktanának bábele, mint látjuk, le van rontva; a századok által összehalmozott non sens legalább Semmelweis jól kimért bunkócsapásai alatt elporlott; a bűvárlat tere szabad; a figyelem föl van keltve; – kérdés, vajon a szép szónak is hasonló gyors és határozott eredménye lett volna-e?